

Gesprek met Commissie de Winter

maandag 15 april 2024

Utrecht

Wie waren er bij? Carine, Georgia, Ronald en Frans vanuit ViZ; Mischa de Winter (MdW) en Trudy Mooren (TM) (kl. psycholoog, hoofd postdoc opl., leerstoel UU, specialist intergenerationele psychotrauma's, lid commissie geweld in de jeugdzorg) namens de Commissie De Winter (vanaf hier CdW)

In de eerste minuut van het gesprek gaf MdW aan dat hij **maximaal een uur** de tijd had. Vanuit het bestuur van ViZ hebben we vragen voorbereid. Deze zijn iet allemaal aan bod gekomen.

Inleiding MdW: Hij vertelt: De commissie en VIZ hebben samen gepraat. Vaak contact gehad. Eerst informeel. Later formeel in Antropia. Gesprekken gehad met Atria en Maatsricht. Het onderzoek is gaande. We geven vandaag geen gedetailleerde informatie over de uitkomsten.

Vragen vanuit ViZ zoals beantwoord door MdW.

1. Uit onze achterban krijgen we mensen die positief zijn over het onderzoek maar ook opmerkingen over de onevenwichtige verdeling tussen de vragen. Is iemand van CDW bereid om op 18 mei hierover uitleg te geven?

Op 18 mei langskomen kan MdW niet. Kan iemand anders? Dat gaat niet meer lukken. Niemand kan. Jammer. Volgende keer. 28 september? Ze komen 28 september.

2. Hoe is de stand van zaken van het IISG en Maastricht-deel? Hoe ver is Atria? Hoeveel mensen zijn gesproken? Hoeveel moeten nog? Juli vorig jaar wilden jullie 1000 mensen interviewen. Op 6 februari vertelden jullie dat er niet te weinig aanmeldingen zijn, zien jullie dat nog steeds zo? Hoe is de verdeling tussen de groepen nu ongeveer?

Oorspronkelijke einddatum was oktober 2024. De aanloop duurde wat langer. Geschiedenis met vorige onderzoek speelde daarin rol. Proces van toegang tot archieven en dossiers is lastig: kost veel energie en discussie. Positief geformuleerd: instellingen zijn erg zorgvuldig. Dus traag. AVG is lastig. CdW was te optimistisch over uitzonderingen over wetenschappelijk onderzoek in de AVG, art. 24. Dat blijkt echter geen verplichtend artikel voor de instellingen. Instellingen kunnen zich daaraan houden maar hoeven dat niet. Dus zijn er tijdrovende juridische procedures. Ook nog erg duur; anonimiseren van gegevens kost geld. Inmiddels zijn 3e partijen ingehuurd voor anonimiseren. Vanuit de CdW is er ongelofelijke angst om dingen verkeerd te doen. Dit is ook iets van de laatste jaren en het vorige onderzoek.

Iedereen zit op het puntje van de stoel. Neemt geen enkel risico. Al maanden mee bezig. Zelf denken ze dat ze er bijna zijn. Nu loopt het onderzoek van CdW dus 6 maanden achter op het schema. En 3e partijen zijn duur. De weerstand met de AVG is erger dan het vorige onderzoek van CdW. Geplande datum nu is april 2025. Dan is de presentatie van het eindrapport. Dit is een streefdatum, maar “dat gaan ze halen”. Zou kunnen betekenen dat het zonder de dossiers van de instellingen die zorgvuldig opereren zal moeten gaan. Dit klinkt zwaar en negatief.

IISG (eerste deelonderzoek) heeft heel hard gewerkt in de archieven. Daar komen pareltjes uit. Voorbeelden: Rol psychiatrie. Juriste zoekt de regels en wetten uit, waaronder de totstandkoming van de Adoptiewet. Daar blijkt uit dat partijen (plotseling) van standpunt wisselen. Er moet dan nog uitgezocht worden wat daarbij een rol speelde. Ze krijgen fragmenten en nog geen beeld. Ook worden er archieven van doorgangshuizen bekeken. Hier komt uit naar voren dat regimes per huis heel verschillend waren; erg interessant materiaal.

Bij het (tweede) deelonderzoek van Atria zijn alle gegevens verzameld vragenlijsten en interviews. De data worden nu bij elkaar gebracht. Dit gebeurt door een ‘Mixed-method’ van informatie van adoptieouders, afstandskinderen en afstandsmoeders. De verdiepende interviews zijn gekozen door gewogen loting. Het vorige onderzoek speelde daarbij dus geen enkele rol. Alle gegevens zijn net binnen. De 1000 is niet gehaald. MdW wil geen aantallen (interviews en vragenlijsten) noemen.

Het derde deelonderzoek: Maastricht. De vragenlijsten zijn klaar. Het door ViZ genoemde probleem over afstand komt hier terug. Deze onderzoekers zijn het verst. De interviews zijn klaar. Er zijn nieuwe inzichten, en ook de thema's zijn klaar. Nu volgt de fase van de ‘membercheck’. De geïnterviewden krijgen dan de mogelijkheid om te reageren op wat er is opgeschreven. MdW geeft aan dat dit deelonderzoek inzichten biedt die aanvullend zijn op het dossier en vragenlijsten. Een voorbeeld hiervan is het belang van taal. Voor veel betrokkenen is gewone taal niet toereikend om te omschrijven wat er is gebeurd en wat dat met hen heeft gedaan. Voor de doelgroep is familie werk geworden als thema. CdW moet deze perspectieven zien te integreren. Er is extra aandacht voor de problemen van afstand. MdW denkt dat het een heel rijk onderzoek wordt. Ze kennen de verdeling over verschillende groepen niet. Wel is duidelijk dat de grootste groep ‘afstandskinderen’ zijn. Daarnaast is de respons niet gelijk verdeeld over alle ‘geboortejaren’. Er zijn duidelijke pieken. Ook dit is superinteressant.

Deze nieuwe data maken dat CdW nu verhalen van Atria en IISG kan combineren. Moeders die niet en wel graag wilden afstaan krijgen beide aandacht. Ze denken niet dat het representatief onderzoek is. Wel iets over grote aantallen maar niet over de vaders bijvoorbeeld. Ze doen hun best om zo een wetenschappelijk onderzoek te doen.

3. Ministerie van JenV wil erg graag een expertisecentrum ondanks de zorgen die CdW hierover hebben geuit aan de minister. De ontwikkeling gaat door. Wat vinden jullie hiervan? Zijn jullie op de hoogte van het standpunt van ViZ hierover?

MdW herhaalt wat hij de minister vertelde. Dat het ministerie na zijn opmerkingen doorgaat met het centrum wist hij niet. Hij kent het standpunt van ViZ (géén expertisecentrum) niet. TM heeft het op onze website gelezen. Onze uitleg over de nadelen leggen ze naast zich neer, ze hebben geen invloed bij het ministerie. We dringen aan om in de aanbevelingen daar toch rekening mee te houden.

4. Kent de commissie de Atria-vragenlijsten? Is over de thema's vooraf overlegd? Wij hebben met Atria overlegd. Aangeboden de hele vragenlijst vooraf door te nemen om die beter te maken. Dat hebben ze afgewezen en iemand anders dat laten doen. Weten jullie wie dat is? Klopt het dat deze persoon zelf kinderen heeft geadopteerd?

De commissie is nauw betrokken bij alle onderdelen van het onderzoek en leest actief mee met de opzet. TM leest alle stukken van alle 3 deelonderzoeken. Hun taak is om de 3 delen integreren. Zo weten ze zeker dat de vragen niet zijn beoordeeld door iemand 'uit de driehoek'. Hier heeft De Winter extra speciaal zelf op gelet. Het gerucht is niet juist.

5. Kan een uitkomst van het onderzoek een aanbeveling zijn waardoor de schaderegeling voor de doelgroep open wordt gesteld? Er zijn nu meerdere uitspraken van onze doelgroep die zijn toegewezen omdat ze als baby gescheiden werden van hun moeder en in een tehuis geplaatst waren.

Het is volgens MdW een wijdverbreid misverstand dat de schadevergoeding uit de aanbevelingen van de commissie komt. De schaderegeling stond niet in het rapport. Dit is door de politiek gedaan met eerst de commissie Samsom, en daarna de huidige regeling. MdW merkt op dat bewijs leveren van dergelijke misstanden kan leiden tot 'secundaire trauma's'. Wij merken op dat vooral de persoonlijke brief waarin de omstandigheden als 'bovenmatig geweld door verwaarlozing' en de excuses voor de doelgroep positief wordt ervaren. De commissie neemt hiervan nota.

6. Afstand en adoptie zijn 2 samenhangende zaken. In het onderzoek worden 45 vragen gesteld over de adoptie. Over afstand zijn dat er 10. Over het huidige contact met de biologische familie is maar enkele vraag. MdW vindt dat met de open vragen, de toevoeging die wij hebben aangedragen en de aandacht die wij vragen hier genoeg aandacht voor is. Hij bestrijdt dat hij niet heeft voldaan aan de opmerkingen die wij hierover in een apart gesprek hebben gemaakt. De commissie moet ook opletten dat het onderzoek niet beïnvloed wordt door externe belangengroepen, een 'bias'.

7. Als enige conceptrapportage klaar is, wie beoordeelt dat dan? Wie lezen mee? De commissie leest zelf als enige de conceptrapportage. Het ministerie, het WODC of enige andere externe partij krijgt vooraf geen concept te lezen. In april wordt het rapport tegelijk aan iedereen gepresenteerd.

Tot zo ver de beantwoording van de vragen zoals MdW die heeft gegeven.

Door een tekort aan tijd zijn is een aantal vragen niet aan bod gekomen.

Het bestuur van ViZ zal deze vragen alsnog per mail aan CdW sturen.

Het gaat om de volgende vragen:

- Hoe vaak spreekt de commissie met de minister? Worden hier notulen van gemaakt?
- Heeft het ministerie naast de onderzoeksopzet nog afspraken op papier met de CdW?
- Wist u vooraf dat deze verhouding tussen de vragen afstand / adoptie zo zou zijn? Bent u het eens met deze verhouding? Waarom?
- Is overlegd om de lijsten die ook door het CBS en Joustra zijn gebruikt te hanteren als basis voor de vragenlijst?
- Is overwogen mensen uit het veld zoals DNA en ViZ mee te laten lezen?